

СБЕРЕЖЕНИЯ В БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ УКРАИНЫ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА НАСЕЛЕНИЯ

Проведен анализ динамики и структуры депозитов юридических лиц и вкладов физических лиц за период 2015-2019 годов в банковской системе Украины в разрезе видов валют и сроков погашения. Представлена динамика изменения процентных ставок по депозитам резидентов, вовлеченных депозитными корпорациями в 2015-2019 гг. на счета нефинансовых корпораций и домашних хозяйств. Обоснованы мероприятия по развитию и совершенствованию депозитных операций. Практическое значение полученных результатов заключается в научном обосновании путей дальнейшего развития депозитных операций банков по формированию банковских ресурсов, составляет вклад в современные подходы к обеспечению ресурсами и функционирования банковской системы Украины.

Ключевые слова: банковские учреждения; банковские ресурсы; депозиты резидентов; депозиты домашних хозяйств; депозиты нефинансовых корпораций; депозитные проценты.

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-53>

УДК 336.5:63(477-22)

Шинкарук Л.В.

доктор економічних наук,
професор, член-кореспондент НАН України,
завідувач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту
Національний університет
біоресурсів і природокористування України

Титарчук І.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту
Національний університет
біоресурсів і природокористування України

Shynkaruk Lidia, Tytarchuk Iryna

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ДЕРЖАВНІ ВИТРАТИ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті розглянуто систему державних витрат на сільськогосподарську діяльність та розвиток сільських територій у розрізі державного та місцевого бюджетів відповідно до економічної структури видатків та за підсекторами аграрної сфери тощо. Встановлено, що важливою умовою розвитку сільських територій та забезпечення ефективності ведення сільськогосподарської діяльності є ефективна державна підтримка. На підставі здійснених досліджень сформовано висновки та надано пропозиції щодо коригування механізму фінансування аграрної сфери. Проаналізовано низку законодавчих та стратегічних документів, якими передбачаються види державної підтримки та реформування аграрної сфери; відзначено, що відсутність узгодженого переліку стратегічних цілей, їх середньострокова невпорядкованість та значна кількість створюють несприятливі умови для ефективного бюджетного планування державних витрат на сільське господарство та розвиток сільських територій.

Ключові слова: державні витрати, державний бюджет, сільське господарство, сільські території, державна підтримка, аграрний сектор.

Постановка проблеми. Нині Україна перебуває на складному етапі розвитку економіки або навіть на порозі соціально-економічної кризи, яка охопила всі країни світу через пандемію COVID-19 та ускладнила умови функціонування усіх секторів економіки. Аграрний сек-

тор останніми роками був флагманом зростання та врожайності й надходжень від експорту, а також частки у ВВП країни, тому його державній підтримці відводиться особлива роль. Механізм державного фінансування сільського господарства та розвитку сільських територій,

наявність ефективних напрямів бюджетної підтримки та можливість визначити їх вплив – саме ці питання найактивніше обговорюються в експертній спільноті та є найбільш актуальними вже багато років поспіль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на тривалий період реформ в аграрному секторі економіки України, застосовані інструменти державної підтримки розвитку сільського господарства та сільських територій досі є неефективними. На недоліки бюджетної підтримки, такі як недофінансування та зміна правил розподілу бюджетних коштів, наголошує у своїх дослідженнях О.В. Панухник [1], а А.С. Музиченко та Т.І. Голуб відзначають важливість не стільки одержання державної підтримки, скільки ефективного її використання [2]. На думку М.Р. Ванієвої, основними недоліками чинної системи підтримки аграрної сфери є її нелегітимність, непрогнозованість, розпорошеність, а також несвоєчасність, неповнота й неритмічність виплат [3]. Г.Є. Павлова наголошує на тому, що заходи підтримки слід вживати в рамках норм Світової організації торгівлі задля компенсації частини витрат на виробництво сільськогосподарської продукції на умовах збереження виробничого потенціалу та ефективності використання отриманих коштів [4]. Усі ці дослідження містять окремо сформовану думку про державну підтримку аграрної сфери без розгляду комплексного характеру фінансування та впливу напрямів підтримки відповідно до рівнів бюджету, економічної структури витрат і підсекторів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є оцінювання ефективності державних витрат на сільське господарство та розвиток сільських територій в контексті аналізу економічної структури напрямів підтримки, рівнів бюджетів, видів підсекторів та відповідно до кількості населення нашої країни.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних концепцій державної підтримки економіки в останні 10 років свідчить про те, що в умовах ринкового господарювання сільське господарство через притаманні йому особливості неспроможне отримати від реалізації виробленої продукції дохід, який би повністю перекривав витрати виробництва, забезпечував його розширене відтворення та розвиток сільських територій.

Нині для України характерним є схвалення на різних рівнях влади значної кількості документів, якими визначаються стратегічні пріоритети розвитку країни та окремих галузей економіки. Сфера сільського господарства та розвитку сільських територій не стала винятком. Доцільність підтримки аграрного сектору в Україні визнана на законодавчому рівні. Спочатку був прийнятий Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», пізніше – Закони України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», якими встановлені певні нормативи й механізми

фінансування сільського господарства з державного бюджету [4]. Для розвитку вищезазначених Законів Кабінет Міністрів України Постановою від 19 вересня 2007 року затвердив «Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року» [5]. Задля створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сільського розвитку була затверджена Розпорядженням КМУ «Концепція розвитку сільських територій» [6]. Вона розрахована на період до 2025 року. Визначено, що реалізація Концепції дасть змогу перемістити фокус аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку, тобто підвищення якості життя та економічного благополуччя сільського населення, що буде досягнуто шляхом:

- диверсифікації економічної діяльності;
- збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі;
- досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення;
- охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості;
- збереження сільського населення як носія української ідентичності, культури й духовності;
- створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для вирішення наявних у них проблем;
- приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність до стандартів ЄС.

У 2017 році була затверджена Розпорядженням КМУ «Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки» [7]. Метою Концепції є створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації, покращення матеріально-фінансового становища сільського населення.

Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року затверджена Розпорядженням КМУ та продовжена на рік у 2018 році [8]. Згідно з цим документом ситуація, що склалася в аграрному секторі, зумовлює низку викликів, основними з яких є необхідність поліпшення умов ведення бізнесу, проведення якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках, продовольчу безпеку держави, а також наближення до європейської політики у сфері сільського господарства.

Главою 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію визначено, що Україна та ЄС співпрацюють задля сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема, через поступове зближення відповідних політик і законодавства, а також поступового

зближення національного регулювання відповідно до регулювання та стандартів ЄС, що наведено в Додатку ХХХVІІІ до Угоди [9].

Зміни бюджетного законодавства, які були затверджені в бюджетній сфері наприкінці 2018 року, мають певним чином покращити ситуацію з плануванням видатків державного бюджету, сприятимуть підвищенню ефективності державних видатків та їх стратегічного розподілу у середньостроковій перспективі та мали би вплинути на ефективність формування бюджетних програм, спрямованих на підтримку аграрного сектору [10].

Однак з усього наведеного переліку лише окремі документи містять чіткі показники, яких необхідно досягти у довгостроковій чи середньостроковій перспективі. Водночас практично жоден документ не визначає навіть орієнтовного обсягу фінансових ресурсів, які необхідно виділити для впровадження встановлених цілей та завдань. Саме тому дуже часто важко, а подекуди неможливо оцінити ефективність реалізації реформ, ступінь їх впровадження та наслідки. Крім того, відсутність узгодженого переліку стратегічних цілей, їх середньострокова невпорядкованість та значна кількість створюють несприятливі умови для ефективного бюджетного планування. Як наслідок, окремі цілі, напрями й завдання, визначені стратегічними документами, залишаються декларативними, а реальний ресурс на їх реалізацію не виділяється з бюджету.

За результатами 2018 року, згідно з даними Державної служби статистики, ВВП, сформований у сільському, лісовому та рибному господарстві, склав майже 360,8 млрд. грн. [11]. Це становить 10,1% усього ВВП країни й практично відповідає рівню 2017 року та дещо менше за показники 2015–2016 років. За даними остан-

ніх років обсяг ресурсу, який спрямовується з бюджету для фінансування сільського, лісового та рибного господарства, щорічно зростає, становлячи за результатами 2018 року 14,1 млрд. грн. (2017 рік – 12,9 млрд. грн.). Водночас порівняно з обсягами приватних ресурсів, що спрямовуються в цей сектор, цей обсяг є незначним. Це можна оцінити, зокрема, за обсягами капітальних інвестицій у розрізі джерел їх надходження. Так, загальний показник капітальних інвестицій у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, за даними 2017 року, становив 64,2 млрд. грн., а капітальні інвестиції за рахунок державного бюджету склали лише 33,1 млн. грн., що становить 0,1% загального обсягу. Капітальні інвестиції, які були спрямовані в сектор за 2018 рік, склали 64,9 млрд. грн.

За даними Державної казначейської служби України протягом 2014–2019 років зі зведеного бюджету (включає показники державного та місцевих бюджетів) здійснювались видатки, які спрямовувались на сектор сільського господарства (показники функціональної класифікації видатків «Сільське господарство, рибне господарство, лісове господарство та мисливство» [12]). Так, за даними 2014–2019 років частка видатків на фінансування сектору сільського господарства складала від 0,7% до 1,2% усіх видатків зведеного бюджету. Найменший обсяг було спрямовано у 2016 році, а саме 5,8 млрд. грн., найбільший – за прогнозом на 2019 рік становитиме 16,5 млрд. грн. (відповідно до даних на червень 2019 року).

У 2017 році відбулося суттєве зростання цих видатків, що передусім пов'язано зі зростанням обсягів державної підтримки. Це привело до зростання частки видатків, які спрямовуються до сектору у загальній структурі зведеного бюджету (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка видатків зведеного бюджету на сільське господарство, рибне господарство, лісове господарство та мисливство за 2014–2019 роки

Джерело: сформовано на основі джерел [11; 13; 14; 15]

Частка місцевих бюджетів у структурі фінансування сектору є незначною й має тенденцію до скорочення. Так, за даними 2018 року лише 2,5% видатків припадали на місцеві бюджети. Найбільша частка видатків місцевих бюджетів була зафіксована у 2016 році, а саме 24,4%. Отже, більшість усіх видатків, які спрямовуються на підтримку сільського господарства та розвитку сільських територій, фінансується з державного бюджету (рис. 2).

Наведені дані свідчать про те, що за останні роки обсяги фінансування з державного бюджету зростали. Водночас на рівні місцевих бюджетів відбулося скорочення (майже 1,9 млрд. грн. у 2017 році та лише 350,1 млн. грн. у 2018 році). Як уже зазначалось, така ситуація пов'язана передусім з тим, що ці видатки не є пріоритетними для більшості органів місцевої влади. Їх фінансування здійснюється лише в окремих регіонах і здебільшого за залишковим принципом. Отже, така динаміка ілюструє, що органи місцевої влади не зацікавлені спрямовувати свої ресурси у формування власної політики щодо підтримки сільськогосподарських товаровиробників та впровадження додаткових програм стимулювання їх розвитку.

Наявні дані бюджетної звітності не дають змоги повною мірою здійснити аналіз видатків місцевих бюджетів у секторальному розрізі за економічною структурою. Водночас для видатків державного бюджету такий аналіз є доступним. Так, за даними 2014–2019 років частка видатків розвитку у структурі бюджетних програм державного бюджету, які

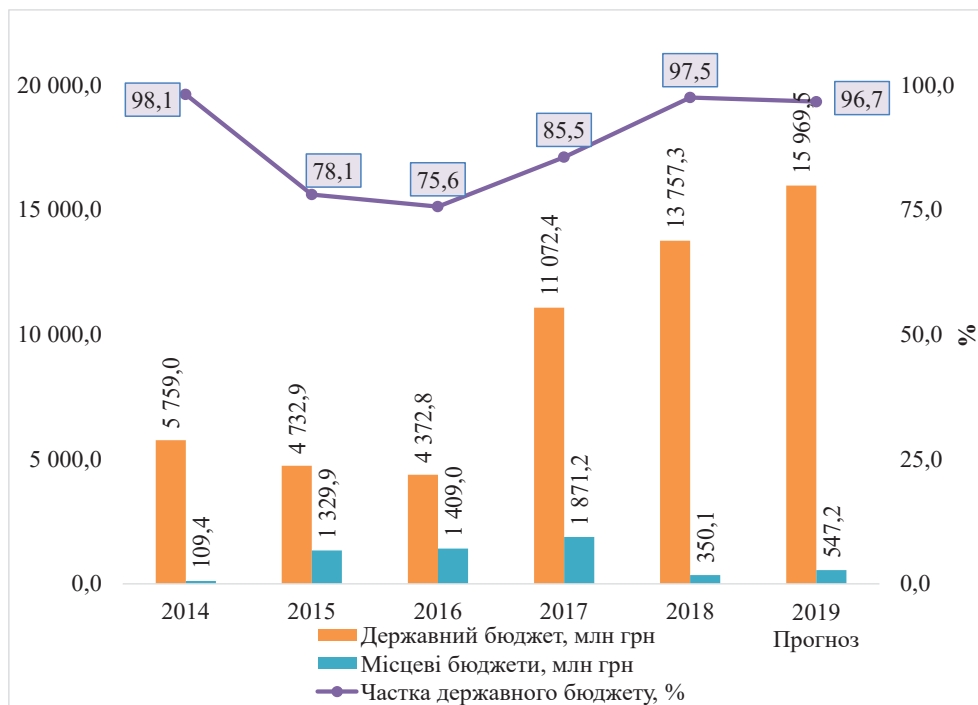
спрямовувались на сектор, складала від 14,2% до 51,3% (рис. 3).

Позитивним є те, що останніми роками частка видатків розвитку зросла. Однак варто звернути увагу на те, що після стрімкого зростання у 2017 році до 51,3% частка поступово починає зменшуватись, а оплата праці – зростати. Як засвідчує світова практика, для успішної підтримки сектору сільського господарства частка видатків на оплату праці не має перевищувати 5–10% (більшість країн ЄС, Киргизстан тощо). Отже, зміни, що спостерігаються останніми роками, мають викликати занепокоєння та внесення відповідного коригування під час планування програм державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

У розрізі підсекторів основним напрямом видатків є сільське господарство. Протягом 2014–2019 років їх обсяги щорічно зростали, за прогнозом на 2019 рік їх обсяг складе 15,5 млрд. грн. (рис. 4).

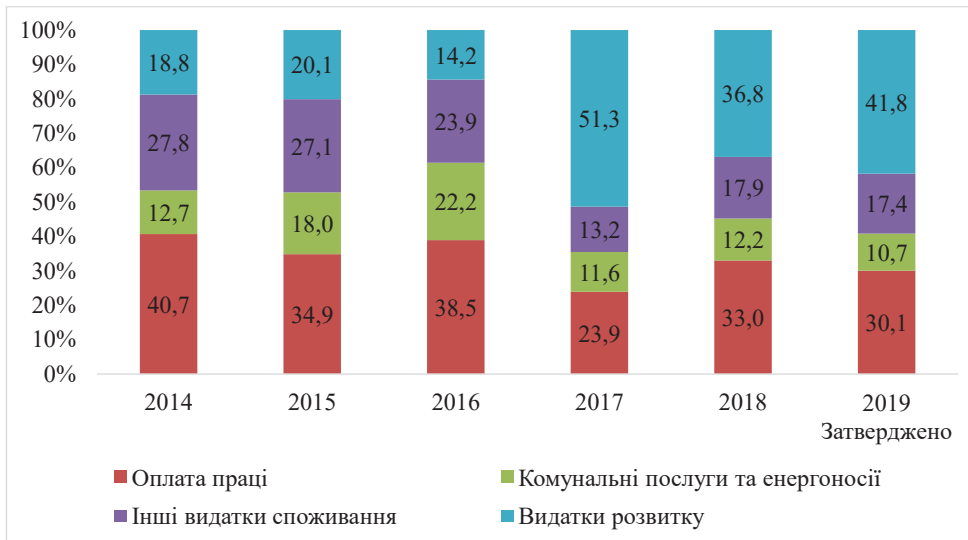
Видатки, які спрямовуються на лісове господарство та мисливство, зменшились. Їх обсяг у 2014 році становив 485,1 млн. грн., у 2018 році – 312,8 млн. грн. Найменше значення було зафіксовано у 2016 році, а саме 141,7 млн. грн. За цим напрямом видатки здійснюються в розрізі бюджетних програм, які виконує Державне агентство лісових ресурсів України.

Фінансування рибного господарства має позитивну тенденцію. За останні роки їх обсяг постійно зростає. З 2016 року ці видатки перевищили обсяги фінансування лісового господарства та мисливства. Видатки,

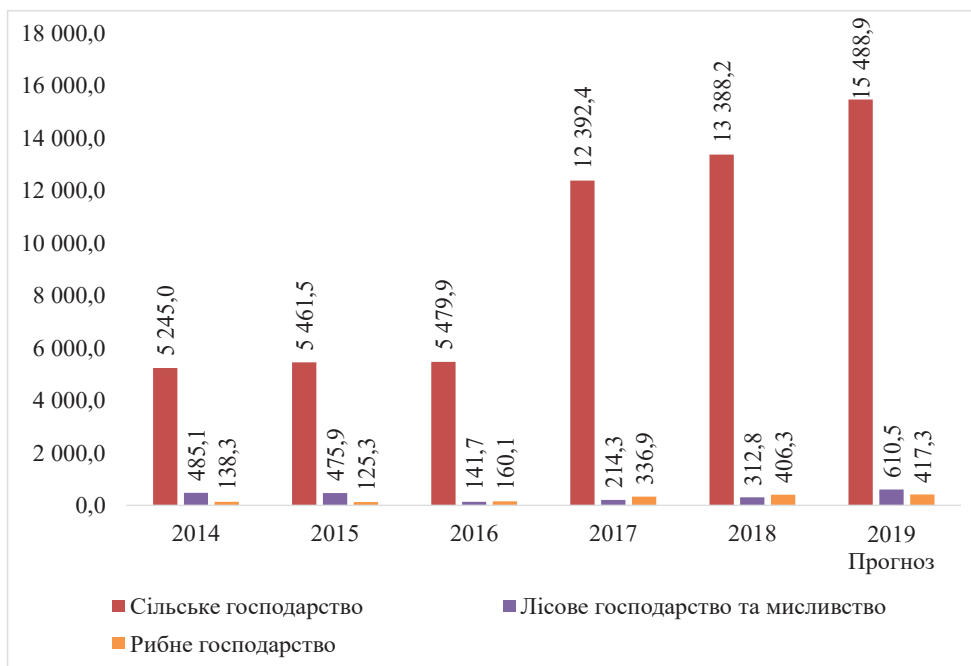
Рис. 2. Динаміка видатків державного та місцевих бюджетів на сільське господарство, рибне господарство, лісове господарство та мисливство за 2014–2019 роки

Джерело: сформовано на основі джерел [11; 13; 14; 15]

Рис. 3. Структура видатків державного бюджету на сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство у розрізі економічної класифікації за 2014–2019 роки

Джерело: сформовано на основі джерел [11; 13; 14; 15]

Рис. 4. Динаміка видатків зведеного бюджету на сільське господарство, рибне господарство, лісове господарство та мисливство у розрізі їх спрямування за 2014–2019 роки, млн. грн.

Джерело: сформовано на основі джерел [11; 13; 14; 15]

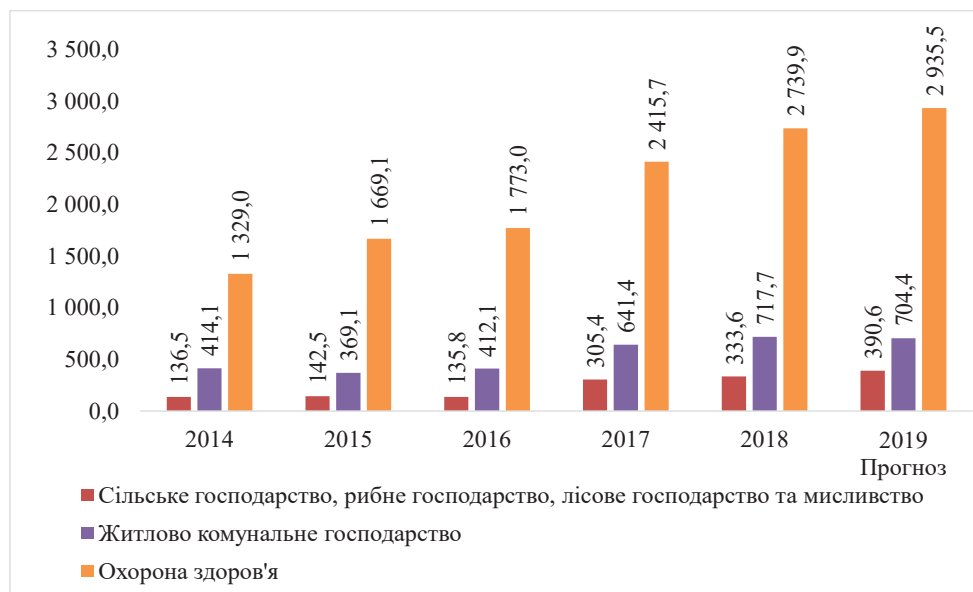
які спрямовуються на фінансування рибного господарства, здійснює Мінагрополітики через Державне агентство рибного господарства України.

За даними 2018 року видатки зведеного бюджету, які спрямовувались на сектор сільського господарства, склали 333,6 грн. у розрахунку на одну особу. Якщо порівняти цей обсяг з іншими напрямками видатків, то можна помітити, що це в 2,1 рази менше,

ніж на ЖКГ, та у 8,2 рази менше, ніж на охорону здоров'я (рис. 5).

Потрібно зазначити, що протягом 2014–2019 років цей показник постійно зростав (крім 2016 року, коли відбулося скорочення). Подібно до загальної динаміки видатків сектору сільського господарства суттєве зростання у розрахунку на одну особу (більш ніж удвічі) було зафіксовано у 2017 році. Такі зміни передусім

Рис. 5. Видатки зведеного бюджету у розрахунку на одну особу наявного населення за 2014–2019 роки, грн.

Джерело: сформовано на основі джерел [11; 13; 14; 15]

пов'язані із запровадженням прямої підтримки сектору через бюджетні програми державного бюджету.

Ці дані свідчать про те, що на фінансування сільського господарства спрямовується менше ресурсів, ніж на інші сектори. Водночас, як зазначалось вище, ефективна державна підтримка цього сектору може сприяти значному зростанню ВВП України. Саме тому Уряду доцільно збільшити обсяги фінансування розвитку сільського господарства та сільських територій, сприяти підвищенню результативності їх використання.

Висновки. У дослідженні показники розглядаються як з точки зору виконання бюджетних видатків, так і з точки зору результатів розвитку сектору. При цьому під час аналізу бюджетних видатків, крім програмної класифікації, використовувалась функціональна класифікація, яка передбачає групування видатків у сектор «Сільське господарство, рибне господарство, лісове господарство та мисливство». Розуміння планування бюджету та аспекту надходження коштів виконання бюджету є важливим джерелом рекомендацій щодо вдосконалення планування та виконання бюджету. Результативність бюджету у секторі розглянута щодо основних показників ефективності галузі як частина аналізу узгодженості між бюджетами та галузевими пріоритетами для визначення основних

прогалин у фінансуванні. Відповідальним за аграрний напрям органам влади центрального рівня доцільно більш активно співпрацювати з органами місцевої влади задля збільшення бюджетної підтримки сектору. При цьому можуть використовуватись інструменти, які передбачають виконання програм та проектів підтримки сільськогосподарських товаровиробників на умовах співфінансування з місцевих бюджетів.

В рамках запровадження середньострокового бюджетного планування головному розпоряднику бюджетних коштів доцільно забезпечити чітку пріоритетність стратегічних цілей у середньостроковій перспективі, сприяти повномасштабній зміні підходів під час планування бюджету, а саме з однорічного циклу до середньострокового формату. При цьому важливо повною мірою дотримуватись узгодженості планових обсягів фінансування та реальних можливостей бюджетної підтримки. Крім того, під час використання середньострокового підходу до планування бюджету важливим елементом є проведення періодичного оцінювання та аналізу досягнутих результатів. Така практика дасть змогу побудувати більш впорядковану та дієву систему фінансування цього сектору з урахуванням попередніх досягнень та з чіткою пріоритетністю напрямів фінансування майбутніх періодів.

Список літератури:

1. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 1. С. 5–10.
2. Музиченко А.С., Голуб Т.І. Сучасний стан державної підтримки розвитку аграрного сектора України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 112–115.
3. Ванієва М.Р. Державна підтримка підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу АПК регіону. *Наукові праці південного філіалу національного університету біоресурсів і природокористування «Кримський агротехнологічний університет»*. 2009. Вип. 119. С. 46–52.

4. Павлова Г.Є. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектора економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 11. С. 18–21.
5. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року від 19 вересня 2007 року № 1158 : Розпорядження КМУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2020).
6. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Постанова КМУ від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-p> (дата звернення: 15.02.2019).
7. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки : Розпорядження КМУ від 13 вересня 2017 року № 664-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80> (дата звернення: 15.02.2019).
8. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : Розпорядження КМУ від 30 грудня 2015 року № 1437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-p> (дата звернення: 19.05.2020).
9. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2> (дата звернення: 15.03.2019).
10. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування : Закон України від 6 грудня 2018 року № 2646-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19> (дата звернення: 15.03.2019).
11. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.04.2019).
12. Про бюджетну класифікацію : Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11> (дата звернення: 15.03.2019).
13. Державна казначейська служба. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/2019-2> (дата звернення: 18.04.2019).
14. Міністерство аграрної політики. URL: <https://cutt.ly/EtvGXrO> (дата звернення: 18.04.2019).
15. Лівінгстон К. та ін. Огляд державних витрат на аграрний сектор та розвитку села: аналіз та прогнозування. Київ : Проект ЄС «Підтримка впровадження сільськогосподарської та продовольчої політики», 2019. 160 с.

References:

1. Panuhnyk O.V. (2017) Napriamy ta shliakhy transformatsii derzhavnoi pidtrymky subiektiv ahrarnoi sfery Ukrainy [System of State Support Agrarian Sector of Ukraine Transformation Directions and Ways]. *Actual problems of innovative economy*, no. 1, pp. 5–10.
2. Muzychenko A.S. (2016) Suchasnyi stan derzhavnoi pidtrymky rozvytku ahrarnoho sektora Ukrainy [The current state of state support for the development of the agricultural sector of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, no. 6, ch. 2. pp. 112–115.
3. Vaniiieva M.R. (2009) Derzhavna pidtrymka pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu APK rehionu [State support to increase the efficiency of using the resource potential of the region's agro-industrial complex]. *Scientific works of the southern branch of the National University of Life and Environmental Sciences "Crimean Agrotechnological University"*, no. 119, pp. 46–52.
4. Pavlova H.Ye. (2013) Derzhavna pidtrymka yak skladova systemy derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho sektora ekonomiky [State support as a component of state regulation of agricultural sector]. *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, no. 11, pp. 18–21.
5. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku vid 19 veresnia 2007 roku № 1158 [About the statement of the State target program of development of the Ukrainian village for the period till 2015 from September 19, 2007 № 1158]. Rozporiadzhennia KМУ. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF> (accessed: 19.05.2020).
6. Pro sxvalennia Konceptiyi rozvytku sil's'ky'x terytorij vid 23 veresnia 2015 roku № 995-r. [On approval of the Concept of rural development from September 23, 2015 № 995]. Postanova KМУ. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-r> (accessed: 15.02.2019).
7. Konceptiya rozvytku fermers'ky'x gospodarstv ta sil's'kogospodars'koyi kooperaciyi na 2018–2020 roky' vid 13 veresnia 2017 roku № 664 [The concept of development of farms and agricultural cooperation for 2018-2020 from September 13, 2017 № 664]. Rozporiadzhennia KМУ. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80> (accessed: 15.02.2019).
8. Pro sxvalennia Konceptiyi Derzhavnoi cil'ovoi prohramy' rozvytku agrarnoho sektora ekonomiky' na period do 2022 roku vid 30 grudnya 2015 roku № 1437. [On approval of the Concept of the State target program for the development of the agricultural sector of the economy for the period up to 2022 from December 30, 2015. № 1437]. Rozporiadzhennia KМУ. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-r> (accessed: 19.05.2020).
9. Pro ratyfikaciyu Ugody' pro asociaciyu mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony', ta Yevropejs'ky'm Soyuzom, Yevropejs'ky'm spivtovary'stvom z atomnoyi energiyi i yixnimy' derzhavamy'-chlenamy', z inshoyi storony' vid 16.09.2014 № 1678-VII [On ratification of the Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part from 16.09.2014, № 1678-VII]. Zakon Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2> (accessed: 15.03.2019).

10. Pro vnesennya zmin do Byudzhetnogo kodeksu Ukrainy' shhodo zaprovadzhennya seredn'ostrokovogo byudzhetnogo planuvannya vid 06.12.2018 № 2646-VIII. [On amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the introduction of medium-term budget planning from 06.12.2018, № 2646-VIII]. Zakon Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19> (accessed: 15.03.2019).

11. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. [State Statistics Service]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 18.04.2019).

12. Pro byudzhetnu klasyfikacyiu vid 14.01.2011, № 11 [On budget classification from 14.01.2011, № 11]. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy'. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11> (accessed: 15.03.2019).

13. Derzhavna kaznacheiska sluzhba [State Treasury Service] Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/2019-2> (accessed: 18.04.2019).

14. Ministerstvo agrarnoyi polity'ky' [Ministry of Agrarian Policy] Available at: <https://cutt.ly/EtvGXrO> (accessed: 18.04.2019).

15. Livinhstoun K. (2019) Ohliad derzhavnykh vytrat na ahraryi sektor ta rozvytku sela: analiz ta prohnozuvannya [Review of public spending on the agricultural sector and rural development: analysis and forecasting] (unpublished). pp. 160.

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ РАСХОДЫ В СФЕРЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

В статье рассмотрена система государственных расходов на сельскохозяйственную деятельность и развитие сельских территорий в разрезе государственного и местного бюджетов в соответствии с экономической структурой расходов и по подсекторам аграрной сферы и т.д. Установлено, что важным условием развития сельских территорий и обеспечения эффективности ведения сельскохозяйственной деятельности является эффективная государственная поддержка. На основе проведенных исследований сформулированы выводы и предложены предложения по корректировке механизма финансирования аграрной сферы. Проанализированы ряд законодательных и стратегических документов, которыми предусматриваются виды государственной поддержки и реформирования аграрной сферы; отмечено, что отсутствие согласованного перечня стратегических целей, их среднесрочная неустойчивость и значительное количество создают неблагоприятные условия для эффективного бюджетного планирования государственных расходов на сельское хозяйство и развитие сельских территорий.

Ключевые слова: государственные расходы, государственный бюджет, сельское хозяйство, сельские территории, государственная поддержка, аграрный сектор.

PUBLIC EXPENDITURES IN THE FIELD OF AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT

Principles and types of state support of agricultural producers in Ukraine are established by the Law of Ukraine "On State Support of Ukraine's Agriculture". The amounts of funds allocated under the relevant state support programs are determined annually by the Law of Ukraine on the State Budget. The system of state expenditures on agricultural activities and development of rural territories were researched in the framework of state and local budgets according to economical expenditure structure and agricultural sphere subsectors etc. The current system of government support is analyzed, the main advantages and defects of this system are determined. It was determined that an important condition of rural territories development and agricultural activities efficiency ensuring is effective support of the state. On the basis of fulfilled researches, the conclusions were done, and propositions were provided to adjust the mechanism of agricultural sphere financing. A continuous improvement in the mechanism of the government support takes place, but a number of systemic problems are observed. As a result, increasing funding volumes do not provide a significant level of the agricultural development, businesses face problems of inefficient distribution, access to funds, low transparency, and insufficient performance in their use. These problems lead to a need study of the state and effectiveness of the government support of the agro sector. There was list of legislative and strategic documents analyzed, that stipulate for types state support and reforming of agricultural support, it was pointed out that the absence of consentient list of strategic ideas, their mid-term disorder and significant amount create disadvantageous conditions for effective budget planning of state expenditures on agriculture and rural territories development. The directions of state support and their justification should consider the balance of economic interests of all market participants. It was proved that the efficiency of activity at agricultural enterprises under modern conditions of management was impossible without an effective mechanism of state support.

Key words: public expenditures, state budget, agriculture, rural areas, state support, agricultural sector.